

פעולות ביקורת

נערכה ביקורת ביחידה, שקלטת מערכת נשק חדשה.

באוגדת מילואים נבדקו סדרי הכוננות במחסני החירום — ארגון המחסנים, מצאי הציוד וסדרי הטיפול בו וכן מערך כוח האדם באוגדה.

נבדקו סדרי הקמת ביצורים והפיקוח על השימוש בחומרי ביצורים באחד הפיקודים.

במאגרי רכב עורפיים של שתי אוגדות נבדקו סדרי הפיקוח על השימוש ברכב.

במפקדת חיל הים, באירת ים סוף ובבסיס ים-תיכוני של החיל נבדקו פעולות להגדלת סדר הכוחות של החיל בתחומים של הצטיידות, כוח אדם, אימונים, תכניות פעולה לשעת חירום ונוהלי גיוס. בדיקת השלמה נערכה בחו"ל.

בחיל האוויר נערכו הבדיקות הבאות: בבסיס מרכזי לאחזקת ציוד אלקטרוני נבדקו סדרי תכנון וביצוע של העבודות והפיקוח על השימוש בחלפים; באחת מיחידות החיל נבדקו סדרי האחזקה של מטוסים ושל ציוד בדיקה, ומחסני הציוד; באחד מגדודי נ. מ. נבדקו סדרי הטיפול בתותחים ואחסנתם.

נבדקו פעולות באגף המודיעין, לרבות פעולותיה של יחידת תצפיות, ופעולות בינוי ואחזקה בשביל החיל.

במרכז אחזקה ושיקום של רכב נבדקו סדרי התכנון והבקרה אחר ביצוע עבודות.

במפקדת קצין חימוש ראשי, במפקדת קצין הנדסה ראשי ובמרכז ציוד לחימה וחלפים נבדקו סדרי הרכישה והקליטה של מיכליות דלק וציוד עזר.

במרכז לעיבוד נתונים אפסנאיים של מטכ"ל/אג"א נערכה ביקורת על סדרי קבלת הנתונים מהיחידות ועיבודם, וארגון הבקרה על תנועת התחמושת בשעת חירום.

ביחידות אחדות שבפיקוד צפון ובפיקוד מרכז נבדקו סדרי העסקת חיילי מילואים.

ביחידת דובר צה"ל נבדקו סדרי הפעלת היחידה בתקופת רגיעה ובשעת חירום.

ביחידת קצין הדואר של הצבא ובמשרדי הקשר המרחביים נערכה ביקורת על סדרי העברת הדואר. בבית סוהר לחיילות נבדקו סדרי מינהל וכליאה.

במינהל התשלומים ואצל קציני תשלומים אזוריים נבדקו סדרי ניהול כספים ביחידות.

על הפעולות הננקטות בצה"ל למניעת השימוש בסמים נערכה ביקורת במטכ"ל/אכ"א, במפקדת קצין משטרה צבאית ראשי, במפקדת קצין רפואה ראשי, במחלקת ביטחון שדה ואצל קציני ביטחון בפיקודים המרחביים ובחיל האוויר.

תוך כדי ביקורת אחרת נבדקו אצל נספח צה"ל בבריטניה סדרי מינהל, דיווח וטיפול בפניות של גורמי מערכת הביטחון, הממצאים נמסרו למטה הכללי ולנספח צה"ל.

קליטת מערכת נשק

בשנת 1975 נרכשה בחוץ לארץ מערכת נשק בעלת דיוק רב וכושר ניידות גבוה, שהפעלתה אינה מותנה בתנאי מזג אוויר. באפריל 1977 היו בתקן כוח האדם של היחידה חיילים בשירות סדיר ובשירות מילואים.

בחודשים מארס-יוני 1977 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על סדרי הקליטה של מערכת הנשק. הביקורת הקיפה את סדרי ההקמה, סדרי בחירת המטרות וסימונן, הכוננות לגיוס והתחזוקה בתקופה ינואר 1976 — מאי 1977. בדיקות השלמה נערכו במטכ"ל/אג"א, במפקדת קצין תותחנים ראשי, במפקדת קצין חימוש ראשי, במפקדת קצין קשר ראשי, במפקדת קצין רפואה ראשי, במרכז תחמושת, בבסיס תחמושת, במרכז ציוד לחימה וחלפים ובמרכז דלק. הממצאים המפורטים הובאו לידיעת המטה הכללי של צה"ל. להלן ממצאי הביקורת בתחומי הארגון והאחזקה.

כוננות הכח הסדיר

באפריל 1977, כשהיחידה הייתה בחלקה סדירה, קבעה מפקדת קצין תותחנים ראשי, כי בעת רגיעה תוחזק מפקדת היחידה בכוננות, המאפשרת פעילות מלאה.

— הביקורת הצביעה על ליקויים בסדרי קריאתם מחופשה של חיילי מפקדת היחידה, שמנעו התארגנות בזמן הנדרש.

רשת גיוס חירום

— באמצע דצמבר 1976, כחודשיים וחצי לאחר שהשלמות המילואים של היחידה היו כבר בסדר הכוחות של צה"ל, לא ניתן היה לגייסם משום שלא הוקצו קודים לגיוס סמוי ופומבי, לא נקבעו מקומות מפגש לאזוריים, היה צורך בשינוי כמה צירי איסוף של האנשים, ולא בוצעו סיורי כתובות.

אימון הקמה ליחידת מילואים נוספת נערך באמצע אפריל 1977. במועד הביקורת, כחודש לאחר מכן, עוד לא נסתיימה הקמתה של רשת הגיוס של היחידה; לא בוצעו סיורי כתובות; סדרי גיוס פומבי לא הוכנו במידה מספקת ולא היו חיילים בכוננות להזעקת צוות הגיוס הראשוני במקרה של ניתוק טלפונים.

— תרגיל גיוס הוא אמצעי לבדיקת מבנה ותיפעול של רשת גיוס. עד יוני 1977 לא בוצע תרגיל גיוס יחידתי. קצין תותחנים ראשי הודיע למשרד מבקר המדינה, בינואר 1978, כי הוגשה בקשה לדחות את תרגיל הגיוס היחידתי, בלי שנבקע לו מועד; עוד הודיע, כי ניתנו הוראות לתקן את הליקויים ברשת גיוס החירום, ולהעביר ליחידות אחרות חיילי מילואים, שמקומות מגוריהם מרוחקים.

אחזקת מערכת הנשק

1. — הוראות האחזקה מחייבות לבצע לפחות אחת לחצי שנה, בדיקה תקופתית מדגמית מקיפה. הם נבחנו, באוקטובר 1976, בגמר תהליך ההכשרה, אך באיחור של כארבעה חודשים. מטכ"ל/אג"א הודיע למשרד מבקר המדינה, בפברואר 1978, כי הפיגור בביצוע הבדיקות נגרם מחמת הצורך לעשות טיפולים וכי הפיגור הושג.

2. עוד מחייבות הוראות האחזקה לבצע בדיקות חיצוניות-חזותיות במסגרת תהליך ההכשרה וכן במסגרת בדיקות מדגמיות חצי שנתיים. בדיקות אלו אמורות לאתר פגמים בדרגות חומרה שונות.

— נמצא, כי בדיקות חיצוניות-חזותיות, בגמר תהליך ההכשרה, נעשו החל מסוף ינואר 1977. לא היו רישומים שהעידו על ביצוע בדיקות חיצוניות-חזותיות בחלקים אחדים במשך כ-7 חודשים ובאחרים במשך כ-10 חודשים, עד סוף ינואר 1977.

— בבחינה של מערכת הנשק, במסגרת תהליך הכשרתה בבסיס התחמושת, על ידי צוות בחינה של מפקדת קצין חימוש ראשי, נמצאו באפריל 1976 שני גופים שציפויים התקלקו והחריצים במעטפה היו מעבר למידות. עד אוקטובר 1976 גדל מספר הגופים, שציפויים התקלקו, לתשעה. בתעודות הבחינה של הגופים נקבע, שהם אסורים בשימוש. במאי 1977 התיר מטכ"ל/אג"א את השימוש בהם בשעת חירום בלבד, ואף אז רק בצורה מבוקרת. בעקבות ביקורת של מומחה מחו"ל התעורר ספק אם אמנם הפגיעות הן חמורות, ומשלחת משרד הביטחון נתבקשה, בסוף נובמבר 1977, לברר מחדש את הסטאנדארדים לקביעת חומרת הפגיעות.

— בתחילת אוגוסט 1976, לאחר שנתגלו פגמים בציפוי של ארבעה גופים, הורתה מפקדת קצין חימוש ראשי למרכז תחמושת להזמין מייצור בחו"ל חומרים והוראות שימוש לתיקון הפגמים. מרכז תחמושת הוציא את ההזמנה באיחור של כעשרה חודשים. באוקטובר 1977 עוד לא נתקבלו החומרים. מטכ"ל/אג"א הודיע למשרד מבקר המדינה, בינואר 1978, כי הוחלט לגנוף באחראים לפיגור בהוצאות ההזמנה.

ערכת ריקון

1. במקרה של דליפת דלק או פגיעה רצינית יש לרוקן את המערכת מיד כדי למנוע סכנת פיצוץ או התלקחות. לשם כך נרכשה ערכת ריקון ונקבע שהיא תמצא דרך קבע בבסיס התחמושת, ותועבר למקום אחר בהתאם לצורך.

2. — ערכת הריקון כוללת מערכת פניאומטית וארבעה מיכלי חנקן דחוס, המספקים לחצים למערכת ומפעילים רכיבים שונים בתהליך הריקון. מדי פעם בפעם יש למלא את המיכלים מחדש, והדבר נעשה במפעל אורחי בארץ. בפברואר 1976 נשלחו ארבעת המיכלים למילוי ולכן לא הייתה ערכת הריקון שמישה במשך כשבועיים.

בנובמבר 1976 אותו מרכז ציוד לחימה מיכלי חנקן העשויים לשמש כמיכלים זורביים. מפקדת קצין חימוש ראשי הורתה לבצע בהם תהליך קליטה ולהעמידם לרשות מרכז תחמושת, כעתודה בשביל ערכת הריקון. המיכלים הועברו למפעל אורחי, להכשרה, במאי 1977 והוחזרו ביולי 1977.

3. — בהתאם להוראות של מפקדת קצין חימוש ראשי יש לבצע בערכה טיפול מונע — שבועי, חודשי ותלת-חודשי; ההוראות אינן מחייבות לרשום את ביצוע הטיפולים. לדעת הביקורת רישום הטיפולים הוא אמצעי חשוב לפיקוח על ביצועם.

— בבסיס תחמושת וביחידה היו הוראות לריקון ולריכוז החומרים אך לא היו הוראות לגבי אופן ההשמה והתאמצעים לביצועה. מטכ"ל/אג"א הסביר, בינואר 1978, כי למרות פניות רבות, נתקבלו רק בנובמבר 1977 הוראות מחו"ל לטיפול בחומרים והן נמצאות בתהליך עיבוד.

חלקי חילוף

פרק הזמן בין אישור עיסקת הרכישה לבין קבלת הציוד היה, לדעת מטכ"ל/אג"א, קצר יחסית. לכן הוחלט להתבסס בשלב ראשון על מיפרט החלפים שהציעו ספקי הציוד על פי הניסיון המצטבר שלהם.

הצריכה השוטפת של חלקי חילוף ביחידה, לתפעולה בזמן רגיעה, טופקה לה בנפיק אוטומאטי, על פי רמות מלאי שנקבעו בתיאום עם מפקדת קצין חימוש ראשי. מפקדת קצין חימוש ראשי סיימה את קביעת התקנים לחלקי חילוף יעודיים לשעת חירום בסוף דצמבר 1976, ועל יסוד תקנים אלה נופק ליחידה חלקי חילוף, באוגוסט 1977.

— עד מועד הביקורת לא נופקו ליחידה חלקי חילוף לשעת חירום, לציוד בלתי ייעודי — רק"מ, רכב וציוד אחר. מטכ"ל/אג"א הסביר למשרד מבקר המדינה, שבתכנית העבודה ניתנה קדימה לציודם של גדודי הטנקים וגדודים אחרים.

כיוול יחידות בדיקה אלקטרוניות

יחידת בדיקה אלקטרונית משמשת לבדיקתם של שניים מהרכיבים העיקריים של מערכת הנשק; באמצעותה מודאים אם הרכיבים פועלים בגבולות הדיוק שנקבעו להם. בהתאם להוראות טכניות יש לכייל את יחידת הבדיקה האלקטרונית אחת לשלושה חודשים, בין אם הופעלה או הייתה באחסנה. תחנת בדיקה אלקטרונית, הדרושה לכיוול של יחידת הבדיקה, הוזמנה בחו"ל, אך להספקתה ולהתקנתה נדרש זמן רב. עד להתקנתה נשלחות יחידות הבדיקה האלקטרוניות לכיוול בחו"ל. נרכשו שלוש יחידות בדיקה, בחישוב ששתיים תענינה על צורכי הכוננות המבצעית של היחידה והשלישית תאפשר ביצוע של סבב כיוולים. מפקדת קצין חימוש ראשי, שהייתה אחראית להכנת התכנית ולשיגור יחידות הבדיקה לכיוול, תכננה, בסוף דצמבר 1975, שיחידות הבדיקה ישלחו לכיוול ויוחזרו תוך 30 יום.

— במשך תקופה מצטברת של כששה חודשים, מכלל כ-16 חודש שעברו מינואר 1976 עד מועד הביקורת, הייתה בארץ רק יחידת בדיקה אחת. במשך תקופה מצטברת של כחודש, מבין ששת החודשים הנ"ל, גם יחידת הבדיקה היחידה שהייתה בארץ, עברה את גבול תקופת תוקף הכיוול שלה.

— בדיקת תאריכי שליחתן לכיוול והחזרתן לארץ של שלוש יחידות הבדיקה האלקטרוניות, העלתה, כי בשלושה מ-12 מקרים, הוחזר הציוד לאחר 73 עד 84 ימים, ובחמישה מקרים נוספים — לאחר 44 עד 60 יום. בכמה מקרים נשלחו היחידות לכיוול שבועיים עד כחודשיים לאחר שפגה תקופת תוקף הכיוול הקודם.

מטכ"ל/אג"א הודיע למשרד מבקר המדינה, בינואר 1978, כי כשהתברר, שהטיפול במשך זמן רב, נעשו פעולות בדרג גבוהה להאצת הטיפול; תחנת הבדיקה האלקטרונית, שהוזמנה בחו"ל, הגיעה לארץ בנובמבר 1977.

מחשב

1. מחשב ירי מיועד לספק נתונים לשתי פלגות ירי. כאשר נחתמה עסקת הנשק, עסק צה"ל בפיתוח מחשב ירי משלו, והחליט לא לרכוש מחשבים, אלא לתכור אותם לתקופה מוגבלת, עד לייצורם של מחשבי ירי מתוצרת מקומית. נכרכו ארבעה מכשירים לתקופה של 18 חודש, עד מאי 1977, אולם משלא נסתיים פיתוחו של המחשב בארץ, הוראה תקופת החכירה עד מאי 1978. שלוש מכשירים הוקצו לשימוש מבצעי ביחידה והרביעי הוקצה כרורבה טכנית לדרג האחזקה.

2. בתחילת אוקטובר 1975 הגישה מפקדת קצין קשר ואלקטרוניקה ראשי דרישה מפורטת לציוד, שיש להזמין בחו"ל. הדרישה כללה בין השאר ערכות "כרטיסים" (לוחות חיבורים) וחלפים עבור המחשב ועבור ציוד עזר. הכרטיסים והחלפים לא נתקבלו בארץ עד סוף דצמבר 1977.

3. היחידה הפעילה את המחשבים במשך כשנה וחצי כמעט ללא חלקי חילוף. אחד מארבעת המחשבים הושבת וגוצל כמקור חלפים לצריכה שוטפת. גם פתרון מאולתר זה לא הבטיח הימצאות שלוש מחשבים שמישים ביחידה בכל זמן, שנדרשו למקרה שהיחידה תופעל כשהיא מופוצלת. כך, למשל, בין 1976.10.26—14 נותר ביחידה רק מחשב שמיש אחד, ובין 1977.1.30—6 נותרו ביחידה שני מחשבים. יצוין, שניתן לבצע ירי גם על פי חישוב ידני, אולם הוא נמשך כ-18 דקות, לעומת חצי דקה במחשב.

4. ביוני 1976 הוצאה הזמנה דחופה של חלקי חילוף כדי להשמיש את המחשב שהושבת. מרבית ה"כרטיסים" והרכיבים נתקבלו בסוף נובמבר 1976, אולם "כרטיס" אחד ורכיב אחד, שבלעדיהם לא ניתן היה להשמיש את המחשב, נתקבלו רק במאי 1977.

5. בסוף נובמבר 1976, עקב צריכת חלפים נוספת מאותו מחשב, נשלחה עוד הזמנה של "כרטיסים" ורכיבים לתחזוקה שוטפת. עד סוף 1977 לא נתקבלו ה"כרטיסים" והרכיבים שהוזמנו.

נהלים רפואיים

1. מפקדת קצין רפואה ראשי פירסמה ביוני 1976 הוראות רפואיות מיוחדות, ליחידה ולבסיס התחמושת. ההוראות קבעו, בין השאר, כי לא ישובצו ליחידה ולא יועסקו בבסיס התחמושת, באחסנה ובאחזקה, חיילים בעלי הגבלות בריאות מסוימות.

— במאי 1977 היו במצבת היחידה שמונה חיילים בשירות סדיר ו-27 חיילים בשירות מילואים, שלא התאימו, מבחינת הגבלות בריאות, לשירות ביחידה. כל חיילי המילואים, המוגבלים מסיבות בריאות, הוצבו ליחידה לאחר פרסום ההוראות הרפואיות.

— בסיס התחמושת אמור היה להקצות, לשעת חירום, שמונה חיילי מילואים להעמסת הנשק על משאיות. במועד הביקורת, במאי 1977, טרם היקצה הבסיס למשימה זו חיילים, שאינם מוגבלים מבחינה רפואית כנ"ל. מפקדת מרכז תחמושת הודיעה למשרד מבקר המדינה, באוקטובר 1977, כי להבא יועסקו במשימה זו רק חיילים בשירות סדיר ואזרחים עובדי צה"ל, שלגביהם יש ליחידה מידע המאשר את כושרם הרפואי.

2. — על פי הוראות קצין רפואה ראשי צריך היה להכשיר צוות, מבין חיילי היחידה, לחילוץ נפגעים. בעת הביקורת, במאי 1977, לא היה ביחידה צוות חילוץ.
3. — עוד מחייבות ההוראות, שכל שיירה תלווה על ידי אמבולנס או על ידי רכב פינאי אחר. עד מועד הביקורת, ביוני 1977, היה ליחידה רק אמבולנס עבור שיירה אחת מבין השיירות, שהיו מתכוננות לשעת חירום; במועד זה נקבע, כי השיירות האחרות ילוו על ידי רכב פינאי, שיספק ליחידה בשעת חירום.
4. — ביקורות חיל הרפואה, שנערכו ביחידה עד יוני 1977, לא התייחסו לנושאים רפואיים ייחודיים, הנוגעים לנשק. באוקטובר 1977 פרסם קצין רפואה ראשי הוראות, שלפיהן יכללו הביקורות להבא גם נושאים אלה.

שמנים לשעת חירום

— תכנית מרכז דלק לשעת חירום קבעה ליחידה רמת מלאי של 123 ק"ג שמנים ומשחות סיכה. בפקודה פנימית קבעה היחידה לעצמה רמת מלאי לשעת חירום של 1,500 ק"ג שמנים ומשחות סיכה. בעת הביקורת נמצאו במחסני החירום של היחידה 2,500 ק"ג ונתברר, שהעודף נצטרב מהזמנת שמנים ומשחות סיכה לצריכה שוטפת בכמות שעלתה על הדרוש, בלי שמרכז דלק עמד על כך; בעקבות הביקורת נבדקה מחדש רמת המלאי של שמנים ומשחות סיכה, הדרושה ליחידה לשעת חירום.

מפות קוד סודיות

— בסוף אפריל 1977 הוחזקו ביחידה 71 גליונות אווריים של מפות קוד סודיות. יחידה המחזיקה מפות במספר רב חייבת, על פי פקודות מטכ"ל, לנהל רישום על תנועת המפות על גבי טפסים, שיש לשמורם ביחידה במשך שלוש שנים*. הרישום שנוהל ביחידה לא נערך על גבי הטפסים הנכונים, ולא שיקף את הסוגים והכמויות שהיו צריכים להימצא.

— השוואת מצאי המפות לכמויות שנופקו ליחידה, לפי טופסי ניפוק שאיתרה הביקורת, העלתה חוסר של 61 עותקים של מפות סודיות.

אוגדת מילואים

בחודשים ספטמבר–דצמבר 1977 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת במפקדת אוגדה בפיקוד הדרום ובאחת מחטיבותיה. נבדקו: מצבת כוח האדם לעומת התקנים; נוהל גיוס חירום ותרגיל גיוס פומבי; מצבת ציוד לחימה מבוקר וציוד אחר לעומת התקנים; סדרי אחזקה של טנקים, נגמ"שים ורכב אחר; אחסנת טנקים. בדיקות השלמה נערכו במפקדת פיקוד הדרום ובמרכז הגיוס האוגדתי.

המדובר באוגדת שריון בכוחות המילואים, הכוללת חטיבות ויחידות ארטילריה, תחזוקה, קשר, הנדסה ומודיעין. ציוד האוגדה כולל: טנקים, נושאי גייסות משוריינים (נגמ"שים), זחל"מים, כלי רכב ונשק. מפקדת האוגדה, מחסני החירום שלה וסככות הרכב מרוכזים בדרום; מרכז הגיוס האוגדתי נמצא במרכז הארץ.

כוח אדם וסדרי גיוס

1. — באוגוסט 1977 היה באוגדה חוסר במצבת חיילי מילואים, לעומת התקן. מצבת כוח האדם הסדיר מנתה חיילים, מהם בשירות קבע. המצבה ב-10 מקצועות חימוש, כגון מכונאות וחשמלאות לטנקים ולנגמ"שים, הייתה נמוכה מהתקן וב-10 תפקידי תחזוקה כלליים, וביניהם במקצוע מחסנאי כללי, הייתה המצבה קטנה מהתקן ב-29%.

* ממצאי ביקורת על הספקת מפות והפיקוח עליהן ראה בדו"ח שנת 27 עמ' 713.

2. — פקודת מטכ"ל קובעת בין היתר, שאם לא הייתה אפשרות לשבץ חייל בתפקיד מתאים למקצועו על פי התקן, על מפקד היחידה להמליץ בפני הרשות המוסמכת על שינוי מקצועו העיקרי של החייל, או על הצבתו ליחידה אחרת, כדי שישתת במקצועו. בדיקה שנערכה באחת מחטיבות הטנקים בדצמבר 1977 העלתה, כי 37 חוגרים בעלי מקצועות לחימה היו משובצים בתפקידי מינהלה.

3. תרגיל גיוס פומבי. (א) באוגוסט 1977 ערכה האוגדה תרגיל גיוס פומבי, שהוכן ונוהל על ידי המטכ"ל. חלק מחיילי האוגדה לא התייצבו לתרגיל. באוקטובר 1977 הועבר סיכום הליקויים שנתגלו בתרגיל לאלוף פיקוד הדרום. האוגדה הודיעה, שהיא הפיקה לקחים וטיפלה בתיקון הליקויים שנתגלו ברשת הקריאה, בארגון ההסעות ובמבנה מרכז הגיוס.

(ב) משרד מבקר המדינה בדק את הפעולות שנקטו נגד אנשי המילואים שלא התייצבו לתרגיל. התברר, כי עד סוף 1977 הועמדו חיילים לדין משמעתי בפני קצין שיפוט; לגבי 50 חיילים נמשך ביורר הסיבות לאי התייצבותם; נימוקיהם של 310 חיילים נתקבלו על דעת מפקדת האוגדה.

מבדיקת המסמכים הנוגעים ל-795 מבין החיילים שהועמדו לדין עלה, כי 449 מהם נענשו בקנסות בסכומים שנוו בין 50 ל"י ל-500 ל"י; 108 — במחבוש בפועל או על תנאי; 67 — בנזיפה; 7 קיבלו התראה ו-164 איש זוכו.

(ג) על פי פקודות מטכ"ל יש להעביר כספים שנגבו עקב הטלת קנסות לזכות חשבון מת"ש בבנק הדואר. על יחידה הגובה כספים לנהל רישום מדויק עליהם; על מפקד היחידה לנקוט אמצעים סבירים להבטחתם בעת הקבלה וההחזקה ועליו להעבירם לשלם האוגדה.

— הביקורת העלתה, שכספי קנסות בסך 10,070 ל"י, שנתקבלו בספטמבר 1977 מ-55 חיילים, נשארו ברשות קצין הקישור של האגד הארטילרי ולא הועברו לשלם האוגדה, כדרוש. קצין הקישור לא ניהל רישום תקין ולא מסר קבלות על הסכומים שקיבל. בעקבות הביקורת הוסדרו הרישומים, כדרוש, והכסף הועבר לשלם. בדצמבר 1977 מונה קצין בודק לעניין הטיפול בכספי הקנסות. עד גמר דו"ח זה לא הסתיימה הבדיקה.

תקנים ומצאי של ציוד

רוב האפסטייה המיועדת לשמש את היחידות בעת גיוס — ציוד לזימה, רכב קרבי ותובלת, נשק, ציוד קשר, ציוד אישי ויחידות, תחמושת, דלק ומוון — מאוחסנת במחסני חירום. ניהול המחסנים מתייחס לכמה נושאים: תקנים ומצאי של ציוד, השימוש בציוד שבאחסנת החירום וההסדרים להצטיידות בעת גיוס, וסדרי הטיפול והאחסנה.

1. המטכ"ל קובע תקנים לציוד לחימה מבוקר שבמחסני החירום. תקן ציוד לחימה מוגדר כ"כמות ציוד לחימה מבוקר אופטימלי, הנקבע ליחידה בהתאם לייעודה ולארגונה". כיוון שלא תמיד ניתן לצייד את כל היחידות במלוא התקן בכל הפריטים, קובע מטכ"ל/אג"מ — כל ארבעה חודשים — בהתבסס על תחזיות הצטיידות ושיקולים אחרים, את מצאי ציוד הלחימה שיהיה ברשות היחידה — "מצאי חזוי". על פי הוראות הפיקוד העליון מצאי חזוי הוא "כמות ציוד הלחימה המוקצית לזכות היחידה ביחס לתקן, בהתאם למצאי בפועל, ובהתאם לתכנית ההצטיידות והקדימויות לחלוקה". (בנושא זה ראה גם דו"ח שנתי 26, עמ' 913 ודו"ח שנתי 27, עמ' 663).

2. בנובמבר 1977 בדק משרד מבקר המדינה במחסני החירום של האוגדה את המצאי בפועל לעומת תקנים ומצאי חזוי לגבי פריטים עיקריים של ציוד לחימה מבוקר: טנקים, נגמ"שים וזחל"מים; רכב ב'; ציוד של בתי מלאכה; נשק וציוד אופטי. הנתונים עודכנו לאמצע ינואר 1978. לגבי תחמושת ופריטי ציוד כללי נבדק המצאי לעומת התקנים.

— בין התקן לבין המצאי בשני סוגי נגמ"שים היה חוסר של 15, ו-9, ובשני זחל"מים — 7 ו-26, אך לא היה חוסר לעומת המצאי החזוי. ב-12 סוגי רכב ב' היה המצאי בפועל נמוך מהתקן ובשישה מהם, אף נמוך מהמצאי החזוי. כך, למשל, היה חוסר לעומת התקן במכוניות חילוץ, וחוסר של 5 מכוניות לעומת המצאי החזוי. במכוניות נושאות נשק (ג.נ.) היה חוסר של 106 לעומת התקן, וחוסר של 6 לעומת המצאי החזוי; באמבולנסים — היה חוסר של 28 במצאי

בעת הביקורת היו בחטיבה נגמ"שי שלל ונגמ"שים מתוצרת מערבית.

1. בהוראת קצין חימוש ראשי נקבע, כי שיגרת הטיפולים בנגמ"שים שבאחסנת הכן תכלול בין היתר טיפול, שיכלול ניסוי דרך, רישום התקלות ואישור של בוחן לאחר תיקון.

— בנובמבר 1977 בדק משרד מבקר המדינה את תכנית העבודה לטיפול בנגמ"שים מתוצרת מערבית ואת ביצוע הטיפולים. הבדיקה התייחסה לנגמ"שים, שהיו בחטיבה מינואר עד אפריל 1977. הביקורת העלתה, כי הטיפולים בוצעו שלא בהתאם לתכנית שהכינה החטיבה, אלא במרווחי זמן יותר קצרים מהמתחייב בהוראת קצין חימוש ראשי; בין טיפול אחד לשני עברו רק 8 עד 18 יום.

— במאי 1977 הועברו הטיפולים מסוג א' ומסוג ב' למרכז תיקונים אוגדתי. המרכז הכין תכנית עבודה, שנקבעו בה פרקי זמן לביצוע הטיפולים לגבי כל יחידה. החטיבה הכינה במקביל תכנית עבודה עצמאית. קצין החימוש של האוגדה אישר את שתי התכניות. בפועל נעשה הטיפול מסוג א' על ידי מרכז התיקונים האוגדתי ואילו הטיפול מסוג ב' בוצע בחטיבה, בהתאם לתכניתה.

— ביצוע הטיפולים בנגמ"שים על פי שתי תכניות, שלא תאמו זו את זו, פגע בסדירות הטיפולים. בבדיקת הטיפולים, שנעשו בנגמ"שים שהיו בחטיבה ממאי עד נובמבר 1977 העלתה, כי במחציתם לא נעשה טיפול מסוג ב' בחודש יולי; נמצאו 22 מקרים, המתייחסים ל-19 מהנגמ"שים הנ"ל, שבאותו חודש נעשה טיפול משני הסוגים.

2. הביקורת העלתה ליקויים בעריכת הטיפולים בנגמ"שים: — לפי בקשת משרד מבקר המדינה נבדקו 16 נגמ"שים ובשבעה מהם נמצא חוסר שמן בדיפרנציאל.

— על פי הוראות קצין חימוש ראשי יש להחליף מצברים ברק"מ שבאחסנת הכן אחת ל-24 חודשים. ב-11 נגמ"שים היה, בעת הביקורת, פיגור של 3 עד 16 חודשים בהחלפת מצברים.

3. במאי 1976 פורסמה הוראת קצין חימוש ראשי (מעודכנת), המחייבת סימון רכב קרבי משוריין במספר צבאי קבוע, מוצמד בפעולת ריתוך. מטרת ההוראה לאפשר זיהוי נכון ומהיר ככל האפשר במקרה של פגיעה.

— בבדיקת 50 נגמ"שים התברר, כי בשניים מהם לא רותך מספר קבוע והמספרים רותכו בעקבות הביקורת; מספריהם של עוד 43 כלי רכב היו מסומנים, אך לא בהתאם להוראות.

4. שיגרת הטיפולים במחסני-חירום מחייבת הזזת הרכב בסככה והסעת מבחן של הטנקים והנגמ"שים למרחק של 5–8 ק"מ. במועד הביקורת לא היה בצוות הסדיר, שטיפל בטנקים וב-נגמ"שים, אף חייל שהוסמך לנהוג בהם, והסעות מבחן נעשו על ידי חיילים שלא הוסמכו לכך. ביוני 1977 נבחנו שמונה חיילים בנהיגה מעשית בטנקים, אולם נערכה להם בדיקה רפואית רק באוקטובר 1977. באמצע נובמבר 1977 נשלח הבוחן ממחלקת הנגמ"שים לקורס לנהיגת נגמ"שים מתוצרת מערבית.

מחלקת רכב ב'

בעת הביקורת היו בחטיבה, באחסנת הכן, כלי רכב מסוגים שונים. עוד היו בחטיבה 38 כלי ציוד של בתי מלאכה.

— נבדקו רישומי הטיפול ב-26 כלי רכב, שנעשו בחודשים ינואר–נובמבר 1977 והתברר, כי בכמחצית מכלי הרכב לא בוצעו טיפולים כנדרש. כך למשל, בכלי רכב אחד לא נעשה אף טיפול אחד מפברואר עד אוקטובר 1977. נרשמו פרטי טיפול, שניתן להטיל ספק בנכונותם: בכמה מקרים נרשם ביצוע טיפול במחלקה בעוד שבאותו מועד היה כלי הרכב בטיפול בסדנה; במקרים נוספים נרשמו טיפולים בתאריכים, שבהם חלו מועדים.

טיפולים בציוד של בתי מלאכה. — קצין החימוש של פיקוד הדרום הוציא הוראה בדבר שיגרת הטיפולים בציוד של בתי מלאכה — גרור סיכה, גרור ריתוך, ערכת תדלוק ומשאבת דלק. בבדיקת חיקי הטיפול של 34 כלי ציוד של בתי מלאכה, המתייחסים לחודשים ינואר–נובמבר 1977, העלתה, שטיפולים רבים לא בוצעו.

לעומת התקן, ולא היה חוסר לעומת המצאי החזוי. השוואת המצאי לתקן ולמצאי החזוי העלתה גם חוסר בשלושה פריטי נשק. כך, למשל, במרגמה היה חוסר לעומת התקן, ולא היה חוסר לעומת המצוי החזוי. גם בפריטים של ציוד אופטי — במגבר אור ובמצפן יד — היה חוסר לעומת התקן; לעומת המצאי החזוי היה החוסר 9 ו-13, בהתאמה. ב-14 סוגי תחמושת היה המצאי בפועל אף גדול מהתקן. כך, למשל, היה עודף של 33% ברימון רסס, ועודף של 57% בפצצות מטול 82 מ"מ נ"ט. אף בציוד כללי הועלה בשמונה פריטים חוסר במצאי לעומת התקן. כך, למשל, היה בעת הביקורת חוסר של 722 יחידות באפודי מגן נגד רסיסים ומטפי כיבוי אישיים. בתחילת פברואר 1978 הודיע מטכ"ל/אג"א לביקורת, כי הושלם התקן של אפודי מגן.

— בעת הביקורת, בספטמבר 1977, נמצאו שלושה עירומים קטנים של תחמושת, מסוגים שונים, מעורבים, בניגוד להוראות בטיחות של קצין חימוש ראשי. רוב התחמושת הייתה מונחת ללא כיסוי ברזנט. התחמושת לא הייתה רשומה במלאי ולא ניתן היה לדעת על ידי מי ומתי הונחה במקום. בעקבות הביקורת הוסדר הטיפול בתחמושת זו; האוגדה הוציאה ליחידות פקודות להסדרת הטיפול בעודפי תחמושת.

— לא הי הסדרים נאותים לכיבוי אש: חסרו עמדות כיבוי אש בכמה מקומות ובכמה מקומות חסר היה ציוד לכיבוי אש. במקומות רבים היו המטפים לא תקינים.

חטיבת טנקים

החטיבה כוללת שלושה גדודי טנקים ויחידות של טנקי גישור, סיור, קשר ומרגמות 120 מ"מ מתנייעות. הטיפול ברק"מ וברכב ב' שבמחסני החירום נעשה בשלוש מחלקות חימוש: טנקים, נגמ"שים ורכב ב'.

מחלקת הטנקים

בראשית נובמבר 1977 היו במצאי החטיבה טנקים ב"אחסנה יבשה"; באחסנת הכן (ראה להלן); בתעסוקה מבצעית ובסדנה של גייסות השריון.

במאי 1977 החלה החטיבה להכין טנקים ל"אחסנה יבשה", בהתאם לתכנית העבודה של פיקוד הדרום. לפי תכנית העבודה השנתית של פיקוד הדרום על האוגדה לאחסן, עד סוף שנת העבודה 1977, מספר מסויים של טנקים באחסנה יבשה. עד ינואר 1978 אוחסנו כ-75% מהם.

1. באחסנה יבשה מוחזק הטנק בתוך כיסוי פלסטי אטום, כשהלחות בתוך הכיסוי מבוקרת באמצעות מייבש עם ויסות אוטומאטי. מטרת השיטה להביא לחסכון בכוח אדם, היות ובשיטת אחסנה זו לא נדרשת מלוא שיגרת הטיפולים המבוצעים בטנקים שבאחסנה רגילה.

בהוראות של מפקדת קצין חימוש ראשי נקבע, כי בעת הכנת הטנק לאחסנה יבשה ינוהל "יומן אחסנה", וכל פעולה תאושר בחתימת המבצע או הבוחן. ביומן יירשמו גם הטיפולים השגרתיים והטיפולים המבוצעים בטנק, לפני הכנסתו לאחסנה יבשה ובמהלכה. היומן מהווה כלי בלעדי לביקורת ופיקוח על כשירות טכנית ומבצעית של הטנק.

— בסוף אוקטובר 1977 בדק משרד מבקר המדינה את הרישומים ביומנים של ששה טנקים, והעלה שבדיקות רבות וטיפולים שנעשו לא נרשמו או לא סומנו כהלכה. תופעה זו נשנתה אם כי עוד באוגוסט ובספטמבר 1977 העירו על כך מפקדת פיקוד הדרום ומפקדת קצין חימוש ראשי בביקורת שהם ערכו. החטיבה החלה לתקן את הליקויים רק בנובמבר 1977.

2. ב"אחסנה הכן" מאוחסנים הטנקים בסככות, כשהם מתודלקים ומזוודים חלקית. הכנת הטנק ליציאה לקרב מחייבת כמה השלמות בתחום הזיווד: התקנת מקלעים; השלמת נשק אישי ותחמושת.

— בבדיקה שיוזם משרד מבקר המדינה, בסוף אוקטובר 1977, של 17 מבין הטנקים שהיו בחטיבה, העלתה, כי ב-6 טנקים הייתה תקלה במערכות ההנעה, אך גותרה אפשרות להתנעה. בשלושה טנקים היו תקלות באחד מתוך שלושת הדקי הירי של המקלע.

דלק ברכב ב'. — בדיקת כלי רכב, שהיו באותה עת במחלקת הרכב העלתה, כי ב-11 כלי רכב הגיעה כמות הבנויין במיכלים לכדי רבע מכושר קיבולם; 57 כלי רכב נוספים לא היו מתחלקים כדורש. להשלמת החוסר בחטיבה נדרשו כ-6,000 ליטר בנויין.

רשימות לרכב צבאי. — כלי רכב צבאיים, להוציא טנקים ותותחים מתנייעים, יש לצייד ברשיון צבאי, בהתאם לליעודם — לתנועה או לאחסנת חירום. נמצא, כי חסרו רשיונות ל-7 כלי רכב ול-6 גוררים; ל-29 כלי רכב היו רשיונות כפולים.

ספר הרכב. — ספרי רכב וספרי ציוד בתי מלאכה משמשים לרישום נתונים טכניים ופעולות אחזקה; חיל חימוש מנפק את הספרים עם ניפוק הכלים. שינויים ברישומי הספר רשאים לבצע רק מרכז ציוד לחימה ותלפים ומפקד חימוש של הפיקוד או של גייסות השריון. ל-33 כלי רכב או כלי ציוד של בתי מלאכה הוצאו ספרים כפולים.

מהממצאים עולה, שיש להגביר את הפיקוח של כל הגורמים על סדרי האחזקה ועל ביצוע הטיפולים ורישומם באוגדה, בהתאם להוראות.

הקמת ביצורים

בשנות הכספים 1975–1977 הוקצבו להקמת ביצורים בגזרת פיקוד 65.3 מיליון ל"י. חלק מעבודות הביצורים בוצעו על-ידי קבלנים וחלק על-ידי יחידות של חיל ההנדסה (ביצוע עצמי).

בחודשים מארס–יוני 1977 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על ביצוע עבודות ההתבצרות; היא הקיפה במיוחד את העבודות בביצוע עצמי, שנעשו בשנת העבודה 1976. נבדקו סדרי המעקב אחר ביצוע תכנית העבודה השנתית; סדרי הניפוק של חומרי ביצורים והפיקוח על צריכתם, וסדרי ההזמנה וההסעלה של ציוד מיכאני הנדסי (צמ"ח). הבדיקה נערכה במפקדת הפיקוד, ביחידת ההנדסה הפיקודית ובמפקדות של שתי חטיבות מרחביות. בדיקות השלמה נעשו במרכז בינוי, במחלקת מבצעים של מטכ"ל/אג"מ ובאגף בינוי ונכסים שבמשרד הביטחון.

סדרי ארגון

מטכ"ל/אג"מ אחראי אחריות מטה לקביעה של ההיקף השנתי של עבודות הביצורים, של התקציב השנתי ושל הקדימויות; לביצוע משימות בעבודה עצמית ולפיקוח על ביצוע העבודות. מטכ"ל/אג"מ אחראי אחריות מטה לתכנון ההנדסי המפורט של עבודות הביצורים המבוצעות באמצעות קבלנים ולפיקוח עליון על עבודות אלה, לפיקוח על תקציבי המשימות ולאחזקת הביצורים. מטכ"ל/אג"מ מבצע את עיקר תפקידיו באמצעות מרכז בינוי. אחריות מפקדת קצין הנדסה ראשי בנושא הביצורים הוגבלה באפריל 1976 לתחומי המחקר, הפיתוח והניסויים. הפיקוד המרחבי אחראי לעבודות בביצוע עצמי ולמעקב אחר ביצוע עבודות על-ידי קבלנים.

ביצוע תכנית העבודה לשנת 1976

ההקצבות, שאושרו לפיקוד לצורכי ביצורים בשנת הכספים 1976, הסתכמו ב-8.3 מיליון ל"י, מזה כ-1.9 מיליון ל"י לכיסוי התחייבויות משנים קודמות. תכנית ההתבצרות וההקצבה לכל משימה פורטו בפקודת העבודה של צה"ל, שניתנה בתחילת שנת העבודה 1976.

1. — הטיפול בהקמת מוצבים מחלקתיים באחת הגזרות החל רק בספטמבר 1976, וכתוצאה מכך החלה הבנייה רק בינואר 1977. ההקצבה, שאושרה למשימה זו, הייתה בסכום כפול מהסכום

שהוצא בפועל. הטיפול בתכנית הביצורים המפורטת לשנת הכספים 1978 הסתיים לפני תחילת שנת העבודה.

— את האופיון של תחנות איסוף גודדיות, שבנייתן נכללה בתכנית העבודה, הגישה מפקדת הפיקוד לאג"ם רק בנובמבר 1976. רק שתיים מהן נגמרו עד סוף שנת הכספים, ושלישית הייתה בשלבי ביצוע. לעומת זאת החל הפיקוד באוקטובר 1976 להקים בביצוע עצמי מוצב, שלא נכלל בתכנית העבודה לשנת 1976 באמצעים, שנועדו למשימות אחרות. הקצבת האמצעים להקמת המוצב אושרה בדו"ח בדצמבר 1977.

— הפיקוד החל לבצע בעצמו, בסוף שנת העבודה 1976, עבודות, שנועדו להימסר לקבלנים בשנת העבודה 1977. ביצוע העבודות אושר בדו"ח בדצמבר 1977.

2. מספקת קצין הנדסה ראשי הצביעה על רמת מיגון בלתי מספיקה במוצבים ללא בונקר. מוצבים, שהוקמו בשנת הכספים 1976, נבנו בידיעת המטכ"ל ובאישור ראש אג"מ ללא בונקרים, מטעמי חסכון.

3. — בפקודת קבע של מטכ"ל/אג"מ נקבע, כי צוות ביקורת, באחריותו של אג"מ/מבצעים, יבקר אחת לחודש באתרי הבנייה של ביצורים. הצוותים לא הופעלו, ופיקוח חלקי על ביצוע הביצורים נעשה על-ידי מרכז בינוי.

פיקוח על ניצול אמצעים

1. בהקצבת האמצעים לכל משימה, על פי אישור היועץ הכספי לרמטכ"ל, מפורטים סוגי האמצעים: צמ"ח, אמצעי הובלה וחומרים.

— לא הונהגו סדרי רישום ודיווח על ניצול האמצעים לעבודות בביצוע עצמי ולעבודות אחזקה. על-ידי כך נמנעה האפשרות לקבוע את עלות ההקמה של כל מוצב, ונפגם המעקב התקציבי אחר ניצול ההקצבות לסעיפיהן. כך גם נתאפשרה הקמתו של מוצב באמצעים, שנועדו לעבודות אחרות.

2. בשנת הכספים 1975 הוקצו לפיקוד חומרי ביצורים בסך 12.5 מיליון ל"י וב-1976 — בסך 5.2 מיליון ל"י. החומרים בשביל העבודות, שנעשו בביצוע עצמי, נתקבלו ממרכז ציוד באמצעות יחידת הנדסה הפיקודית, שהפעילה מחסן מרכזי ומצבורי חומרים בקרבת אתרי העבודה.

— יחידה הצורכת חומרים חייבת, על פי פקודת מטכ"ל, לזכות את רישומיה באמצעות טופס, שיש לפרט בו את פרטי הפעולות, שהחומרים נצרכו בהן. בבדיקת המסמכים, שעל פיהם זיכתה יחידת הנדסה הפיקודית את רישומיה בגין השימוש בחומרים בעבודות בביצוע עצמי בתקופה יוני 1975—מאוס 1977 העלתה הביקורת, כי מרבית הרישומים נעשו על פי 13 שוברים, שלא היה בהם פירוט של מקום העבודה, מועד ביצועה והחומרים שנצרכו. שווי החומרים בשוברים אלה הסתכם בכ-7 מיליון ל"י. בהעדר פרטים אלה אין לקבוע בוודאות, לאיזו משימה נצרכו החומרים. שבעה מן השוברים לא אושרו על-ידי מפקד היחידה, כנדרש בפקודות, אלא על-ידי קצין התחזוקה של יחידת הנדסה הפיקודית. רשימת הפריטים בשלושה מן השוברים מינואר 1977, שערך הפריטים הנקובים בהם הסתכם בכ-4.6 מיליון ל"י, הייתה זוהה לרשימת הפריטים, שבהם חויבה היחידה בדו"ח מחשב על מצאי האפסניה מאמצע דצמבר 1976. הסבירות שהכמויות תהיינה זהות נמוכה.

— על פי אותו דו"ח מחשב ערכה היחידה ספירת מצאי והתאימה את הרישומים. הרישומים הותאמו בלי להביא בחשבון את החומרים, שהיו באותה עת במצבור החומרים שבקרבת אתרי הבנייה. ספירת מצאי של החומרים במצבור נערכה על-ידי היחידה במאוס 1977, אולם רק בעקבות הביקורת חייבה היחידה את רישומיה — במאי 1977 — בחומרים שהיו במצבור, בשווי של 440,000 ל"י.

— במאוס 1977 זיכתה היחידה את רישומיה בפריטים שנצרכו, לפי שובר הזיכוי, לגידור מחנה. אחד הפריטים, בשווי של כ-713,000 ל"י, אינו חומר שנצרך בעבודות גידור. השובר היה מאושר על-ידי קצין המקרקעין של הפיקוד. בעקבות הביקורת מונה קצין בודק שמצא, כי הפריט שימש לעבודה אחרת. הקצינים האחראים לעריכת השובר ולאישורו הועמדו לדין: אחד זוכה ואחר קיבל התראה.

— בדקת הרישומים בשתי החטיבות שנבדקו העלתה, כי אחת החטיבות זיכתה את רישומיה פעמיים באותו פריט, בכמויות שונות, ונוצרה ברישומים יתרת זכות; החטיבה השנייה לא זיכתה.

את רישומיה, עד אפריל 1977, בחומרים, שהיא קיבלה בראשית 1976, על אף שצרכה אותם בעבודות שונות.

עוד במאי וביוני 1975 טיפל מטכ"ל/אג"א בעיבוד הוראות קבע בדבר הקצבה, רישום, ניפוק הדיווח בנוגע לחומרי ביצורים, אולם עד סיום הביקורת לא פורסמו ההוראות החדשות. בעקבות הביקורת הוציא מטכ"ל/אג"א באוקטובר 1977 פקודת קבע בדבר סדרי רישום אמצעים המושקעים בעבודות בביצוע עצמי. לפי אותה פקודה יש לנהל תיק משימה עבור כל מוצב בנפרד ולערוך שוברי זיכוי חומרים בהתאם לכל משימה. כמו כן הורה מרכז בינוי לפיקודים להעביר לו, החל משנת הכספים 1977, דו"ח חודשי על ניצול אמצעים לאחזקת בינוי מבצעי לפי משימות.

הפעלת צמ"ה

בעבודות ביצורים הועסק צמ"ה של צה"ל וצמ"ה שכור מאזרחים באמצעות משרד הבטחון. בשנת הכספים 1976 הועסקו ברציפות בפיקוד 16 עד 27 כלי צמ"ה מהם 7 עד 10 כלים צבאיים. בשנת הכספים 1976 הוקצב לפיקוד לשכירת צמ"ה, במסגרת התקציב המאושר לאחזקת ביצורים ולהק"מ, סך 3.0 מיליון ל"י.

צמ"ה צבאי

1. השימוש בצמ"ה צבאי לא היה לו ביטוי בתקציב הביצורים. בראשית 1977 החליט מטכ"ל/אג"א, שיחידות צה"ל המשתמשות בצמ"ה יחויבו בעד ימי העבודה, והוטל על הפיקודים להגיש דו"ח חודשי על פעולות צמ"ה. מחיר יום עבודה נקבע על בסיס של שש שעות עבודה ביום ו-200 ימי עבודה בשנה, בלא להביא בחשבון פחת על ציוד.
2. — סדרי מעקב ופיקוח באמצעות מחשב על פעילות צמ"ה — על שעות תעסוקה, ימי פעילות וימי בטלה — נקבעו בהוראות קבע של מטכ"ל/אג"א מינואר 1976. על פי ההוראות חייב מפעיל הצמ"ה להכין דו"ח פעילות; על מפקד יחידת הצמ"ה לבדוק את הדו"ח ולהעבירו לרישום במחשב. בעקבות הביקורת החל הפיקוד, בספטמבר 1977, לדווח כנדרש.
3. בנוהל של מפקדת קצין הנדסה ראשי מארס 1975 פורטו סדרי הטיפול בצמ"ה וסדרי הרישום על הטיפולים: טיפול יומי ושבועי נרשמים בכרטיסים וטיפול חודשי ושנתי נרשמים בספר הכלי. — בבדיקת מסמכי הטיפול בכלי הצמ"ה נמצא, שחסרו טפסים רבים בדבר טיפול יומי ושבועי. לגבי דחפור, הנמצא מאז מאי 1976 באחת החטיבות שנבדקו, לא נמצאו רישומי טיפול כלשהם.
4. — לא הייתה הקפדה על מילוי המסמכים הדרושים עם העברת כלי צמ"ה לתיקון בסדנה.
5. — על פי רישומים, שנמצאו במפקדת הפיקוד לגבי התקופה יוני 1975 — מארס 1977, היו תשעה כלים מושבתים מחמת אי תקינות במשך ימים רבים: מ-30 ימי עבודה ועד 155 ימים.

צמ"ה שכור

משרד הביטחון שוכר צמ"ה, על פי הזמנת יחידות צה"ל, ומשלם בעד השימוש בו על פי מחירון, שצורף לחווה בין המשרד לבין ספקי הציוד. הפיקוח על ניצול הציוד מוטל על היחידות המומינות. שעות העבודה נרשמות על גבי כרטיס עבודה יומי, וריכוז שבועי של כרטיס העבודה — מאושר על-ידי קצין הצמ"ה של הפיקוד — משמש אסמכתה לתשלום.

1. בטופס הזמנת צמ"ה, יש לציין את הסעיף התקציבי של המשימה, שלביצועה נדרש הצמ"ה, ואת מועד ההעסקה; מקום ושעה של המפגש מתואמים בשיחה טלפונית. נמצא, כי ב-13 מ-78 טופס הזמנה שנבדקו לא צוינו הסעיף התקציבי או מטרת ההזמנה. הזמנת צמ"ה הועברה בשיחות טלפוניות, ואילו ההזמנות בכתב הועברו למשרד הביטחון באיחור ניכר: שש הזמנות לאחר שבוע עד שבועיים; שש הזמנות לאחר שבועיים עד חודש; שמונה הזמנות לאחר חודש עד שלושה חודשים, ושתי הזמנות לאחר ששה ושבעה חודשים.
2. — יחידת הצמ"ה של הפיקוד לא הקפידה על מילוי כרטיס עבודה יומי לכל כלי. כרטיסי העבודה היומיים שמולאו לא צורפו, בדרך כלל, לריכוזים השבועיים, שהועברו למפקדת הפיקוד לאישור, ולא נשמרו ביחידה, מפקדת הפיקוד העבירה את כרטיסי העבודה השבועיים למשרד הביטחון באיחור רב, אף כי נקבע, שעליה להעבירם מדי שבוע בשבוע. איחור בהעברת כרטיסי העבודה גורם עיכוב בתשלום לספקים ומקשה במיוחד, כאשר מתעוררים בירורים כלשהם לגבי חשבונית.

מאגרי רכב עורפיים

אוגדות החונות בסיני הקימו מאגרי רכב עורפיים, בעיקר לשם מתן שירותי הסעה לקצינים ולאנשי צבא הקבע הבאים למרכז הארץ, בתפקיד או בחופשה. בחודשים מארס—מאי 1977 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על פעולותיהם של מאגרי הרכב: השימוש ברכב שברשותם וסדרי הפיקוח על הנסיעות.

הסדרים ארגוניים

בהעדר תקן מיוחד למאגרי הרכב העורפיים הוקצו להם כוח-אדם וכלי רכב מנהלתיים מהמחנות של האוגדות.

מאגרי הרכב מחולקים לחוליות, שכל אחת מהן נותנת שירות לחטיבה באוגדה ולמפקדת האוגדה. במחנה של מאגר א' היו בעת הביקורת חוליות יחידתיות, שהפעילו 126 מכוניות על-ידי 82 נהגים. במחנה של מאגר ב' היו חוליות, שהפעילו 120 מכוניות על-ידי 58 נהגים. מיעוטם של כלי הרכב מיועדים לקצינים בכירים, מדרגת סגן-אלוף ומעלה, והם משמשים להם בלבד כרכב צמוד. לקצינים אלה נהג אישי, המוצב בחוליה, ותפקידו לטפל ברכבם. לשאר הקצינים שאינם זכאים לרכב צמוד, מקצים רכב מהמאגר לשימוש חלקי, בהתאם לדרגתם, על פי מפתח, שנקבע על-ידי מטכ"ל/אכ"א. רכב זה נמצא בטיפול הנהגים, שאינם נהגים אישיים, וכל אחד מהם אחראי לטיפול בשניים או בשלושה כלי רכב שבמאגר.

היקף הנסיעות

1. נבדק מספר הקילומטרים שנסעו כל אחת מ-92 מכוניות במאגר א' ושל 71 מכוניות במאגר ב' במשך ארבעה חודשים.

התברר, כי 10% מן המכוניות במאגר א' נסעו בממוצע פחות מ-2,500 ק"מ בחודש; 75% נסעו בממוצע 2,500 ק"מ עד 5,500 ק"מ; 13% נסעו בממוצע 5,500 עד 7,000 ק"מ; שתי מכוניות נסעו 12,750 ק"מ ו-14,500 ק"מ בממוצע בחודש.

במאגר ב' נסעו 23% מהמכוניות פחות מ-2,500 ק"מ בחודש, בממוצע; 64% נסעו בממוצע מ-2,500 ק"מ עד 5,500 ק"מ; 10% מ-5,500 ק"מ עד 7,000 ק"מ ושתי מכוניות נסעו כ-7,500 ו-8,700 ק"מ בחודש, בממוצע. בעקבות הביקורת הוגבר הפיקוח על הנסיעות במאגר ב' והיקף הנסיעות ירד.

מאגר א' נמצא במרחק 40 ק"מ משדה התעופה, שאליו מגיעים המטוסים מסיני. ריחוקו גרם גידול במספר הק"מ שנסע הרכב ובמספר הנהגים שהועסקו. הביקורת העלתה, שכ-100 מכוניות נסעו לשדה התעופה וממנו לפחות שמונה פעמים בחודש, דהיינו כ-64,000 ק"מ בחודש וכ-768,000 ק"מ בשנה. בנובמבר 1977 הודיע מטכ"ל/אג"א, שהמאגר יועבר לבסיס קרוב לשדה התעופה.

2. — כל אחת מהחוליות, בכל מאגר, הופעלה באופן עצמאי. הביקורת העירה, ששילוב הפעולות של החוליות שבכל מאגר ותיאום נסיעותיהן עשויים היו להביא חסכון בכוח אדם וברכב.

פיקוח על נסיעות

1. פקודות מטכ"ל מפרטות את סדרי הרישום של נסיעות ואת האישורים הדרושים לביצוע הנסיעה. יש לרשום בכרטיס העבודה של המכונית כל נסיעה, להוציא נסיעות של קצינים מדרגת אל"ם ומעלה, כאשר הם עצמם נוהגים ברכב; יש לציין את מטרת הנסיעה ומסלולה; כל נסיעה צריך לאשרה קצין או נגד, שדרגתו רב-סמל ראשון ומעלה.

מפקדי המחנות היו, בעת הביקורת, בדרגות של נגדים, דבר שהכביד על השלטת משמעת נאותה במחנות. בעקבות הביקורת מונה למאגר ב' מפקד בדרגת סרן.

2. בכרטיסי עבודה של רבים מכלי הרכב לא נרשמו כל הנסיעות של הרכב; נרשמה תחילתה של נסיעה בלי שנרשם סופה; מטרת הנסיעה נרשמה באופן כללי; נסיעות שלא בתפקיד נרשמו כנסיעות בתפקיד. כך למשל, במאגר ב' נמסר רכב-ידי קצין למשך 11 יום. בכרטיס העבודה של הרכב נמצא רישום רק לגבי הנסיעה משדה התעופה למקום מגורי הקצין וחזרה, כעבור 11

יום. לגבי כלי רכב אחדים נמצאו כרטיסי עבודה כפולים; נרשמו נסיעות בתאריכים שבהם, על פי רישום אחר, היה הרכב בטיפול.

3. הסעת בני משפחה מחוץ למסגרת התפקיד ברכב צבאי ועל-ידי נהג צבאי הותרה במקרים מסוימים, שפורטו בפקודות מטכ"ל, באישורו של קצין בדרגת סגן-אלוף ומעלה. הנסיעות המותרות הן לצרכים רפואיים, לצרכים חדר-פעמיים דחופים ולהסעת בני משפחה לאירועים צבאיים רשמיים. פקודות מטכ"ל אינן מבדילות, לגבי תנאי השימוש ברכב, בין משפחות קצינים המשרתים בסיני לבין כלל משפחות הקצינים.

ניתנו אישורים לנסיעה שלא בתפקיד על-ידי מי שלא היו מוסמכים לכך; לגבי חלק מהתקופה שנבדקה לא היו כלל אישורים לנסיעות שלא בתפקיד. נמצאו מקרים לא מעטים של הסעת בני משפחה של אנשי צבא קבע, שלא עלו בקנה אחד עם פקודות מטכ"ל, ובחלק מהן הייתה פגיעה בעקרונות החסכון. לדוגמה: (א) נהג טנדר נשלח ממתנה א' לצפון הארץ כדי להסיע בני משפחה של קצין למרחק של 30 ק"מ. אורך הנסיעה כולה היה כ-380 ק"מ. (ב) נהג טנדר אחר נשלח מאותו מחנה להסיע משפחת קצין למרחק של כ-60 ק"מ. אורך מסלול הנסיעה מהמחנה ליעד חזרה הוא כ-170 ק"מ, אולם בכרטיס העבודה נרשמה נסיעה של כ-290 ק"מ. סיבת הנסיעה לא צוינה. הביקורת העלתה, שבאותו כלי רכב בוצעו במשך שלושה חודשים 14 נסיעות שלא בתפקיד ורק לגבי שלוש מהן נמצא אישור.

4. — במקרים רבים תחתמו נהגי הרכב על אישור לנסיעה במקום המפקד; הם לא תחתמו בשמו אלא חיקו את דמות תחתיתו, דבר האסור על פי החוק ואין לו מקום במינהל תקין. במאגר ב' ביצע נהג על פי הדו"ח הרשום נסיעות בשעות הלילה בשטח עירוני למרחק של כ-160 ק"מ, בלי לפרט את מהות הנסיעה. באותו מחנה נרשמה נסיעה בתפקיד למרחק של כ-550 ק"מ, בעוד שיעד הנסיעה נמצא במרחק של 30 ק"מ מהבסיס. בכרטיסי עבודה של מספר כלי רכב — 6 עד 13 ביום — נרשמו נסיעות, שמרחקיהן הסתכמו ב-800 ק"מ עד 1,600 ק"מ ביום, כ"עבודות אוגדה", הנעשות בדרך כלל על-ידי כלי רכב תורניים.

בעקבות הביקורת הודיעה מפקדת פיקוד הדרום, בנובמבר 1977, שמונה קצין בודק לטפל במקרים החריגים, ושנקטה צעדים, שיביאו להקפדה על רישום הנסיעות והפיקוח עליהן.

5. על פי פקודות מטכ"ל יש להחנות רכב צבאי בשעות הלילה במחנה. החניית רכב מחוץ למחנה על-ידי נהג צבאי טעונה אישור של קצין, שאת פרטיו יש לרשום בכרטיס העבודה של כלי הרכב.

באחת החוליות של מאגר א' נבדק מקום חנייתן של 16 מכוניות בחודש אפריל 1977 ונמצא, ששמונה מהן חנו כמעט במשך כל החודש מחוץ למחנה ללא אישור. רכב של קצינים בכירים הוחנה גם הוא ללא אישור בשעות הלילה אצל נהגיהם 8 עד 12 פעמים בחודש. במאגר ב' נבדק מקום חנייתן של המכוניות בחודשים ינואר ופברואר 1977 ונמצא, ש-12 מכוניות הוחנו בדרך כלל מחוץ למחנה, ללא אישור. מכוניות של קצינים בכירים הוחנו אצל נהגיהם 4 פעמים עד 20 פעמים בחודש, ללא אישור.

בעקבות הביקורת הודיע הפיקוד, בנובמבר 1977, כי ניתנה הוראה להחנות את רכב קציני האוגדה במאגר הרכב העורפי; חריגים יהיו מותרים רק באישורו האישי של מפקד האוגדה.

זקיפת שווי השימוש ברכב

קצינים מדרגת רס"ן ומעלה, ובמקרים מסוימים גם דרגת סרן, מקבלים רשיון קבע לנסיעות פרטיות ברכב צבאי תמורת תשלום חודשי. מינהל התשלומים זוקף למשכורותיהם הכנסה בגין השימוש ברכב, בהתאם לדרגתם, על פי מפתח, שנקבע בהוראות הצבא.

ביקורת, שנערכה במינהל התשלומים על זקיפת שווי השימוש ברכב למשכורותיהם של 39 קצינים באחת האוגדות, העלתה, כי למשכורותיהם של שבעה קצינים לא נזקף כלל שווי השימוש ברכב בגין נסיעות פרטיות שביצעו ברכב צבאי; ולמשכורותיהם של תמישה קצינים נזקף ערך קטן מכפי שצריך היה לזקוף על פי המפתח שנקבע. מפקדת האוגדה הסבירה, שסיבת הליקוי הייתה בדיווח בלתי נכון של יחידותיה על השימוש ברכב. בעקבות הביקורת תוקן הדיווח.

*

מהממצאים עולה, שלא היה פיקוח נאות על השימוש בכלי הרכב ועל סדרי העסקת נהגים המוצבים ביחידות העורפיות שנבדקו. כל אחת מהאוגדות הפעילה את חוליותיה באופן עצמאי, בלא